

סימפוניה מן העולם החדש

ד"ר אריה גרוניק המחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת

דונלד טראמפ רכב על המסר הפשטני והבוטה כל הדרך אל הבית הלבן. האם ימשיך בטקטיקה זו גם ביחסי החוץ של ארצות הברית ומדינות העולם, או שמא יאמץ את גישת ה"דברים שרואים מכאן" וידבק במדיניות שקולה יותר? מבט אל כמה מהזירות הבינלאומיות המרכזיות בארבע השנים הקרובות

ין כל חדש בקביעה כי מועמד לנשיאות ראוי שיהיה לו לא רק מסר אלא גם היכולת לשווק את אותו מסר. אך טראמפ אינו נזקק, לא למסר ולא למדיניות. סגנונו היה המסר ואותו הוא שיווק באופן המיטבי. העובדה כי בקושי הצליח לשלוט בפיו במהלך מסע הבחירות, שימשה היטב את מסע הפרסום שלו – לאותנטיות, לספונטניות וליוהרה.

נכון לעכשיו נראה כי הסכנה הגדולה ביותר בניצחונו של טראמפ מתבטאת בחשש כי הדבר ינביט דור שלם של מועמדים – בשתי המפלגות – אשר יאמינו כי בוטות היא הדרך לשררה.

כמו טראמפ, גם הילארי קלינטון הייתה למעשה "המסר של עצמה". באישיותה היא ביטאה את "מלחמת הכריות" המשמימה, אשר הפוליטיקה האמריקנית הפכה בעיני רבים, כמו גם את השיטה אשר עלולה לגרום את ארצות הברית לעידן של שושלות. די אם נזכיר בהקשר זה כי יכולנו להגיע לסבב נוסף בין קלינטון (הילארי) לבוש (ג'ב), אשר התמודד בפריימריז הרפובליקניים. לא מפתיע כי הטיעון שאפיין את מסע הבחירות של קלינטון היה "אני אינני הוא". בסופו של דבר, זה היה כל אשר היה לה להציע.

ובחזרה לטראמפ. הוא טיפח לגיטימציה לבורות בוטה, ביחוד כלפי אמריקנים ממוצא לטיני, אפרו-אמריקנים או מוסלמים, וכלפי כל העולם הלא-אמריקני. אומנותו התבטאה ביצירת שעירים לעזאזל ובעידוד תומכיו לרדוף אותם.

ומה באשר לאובמה? נראה כי בכל תקופת נשיאותו הוא ביקש לקבע את עצמו כקנדי החדש. זאת, בזכות גילו הצעיר בהיבחרו – 47 (קנדי היה בן 43), בזכות הראשוניות שבבחירתו – הנשיא השחור הראשון (קנדי היה הנשיא הקתולי הראשון), בזכות הרוח הליברלית ובזכות העדפת הדיפלומטיה על השימוש בעוצמה הצבאית כדרך לפתרון משברים בינלאומיים. במקום זאת נראה שהוא ייכנס להיסטוריה דווקא כקרטור חדש, כלומר כמי שכוונותיו היו טובות אך בפועל גרם לכרסום מדיגי בכוח ההרתעה האמריקני ובמעמדה הבינלאומי. וכפי ש"עונשו" של קרטור בא בדמות יורשו רונלד רייגן המבוגר, השמרן והאולטרה-ימני, עונשו של אובמה בא לו בתאמו של רייגן – דונלד טראמפ. בשני המקרים נראה כי מדובר בין היתר בהצבעת מחאה.

השאלה היא כמובן, מה עכשיו? איזו מדיניות חוץ צפויה ארצות הברית לנהל בהנהגת טראמפ?

אין כל צורך בידע פוליטי נרחב כדי לדעת כי אין בהכרח קשר בין הצהרות מתלהמות ותקיפות בתקופת הבחירות לבין מעשים בפועל לאחריהן. זאת, כיוון שבין הכוונה להכרעה, או בין הגדרת המצב לפעולה המדינית, נכנס מכלול שלם של משתנים וגורמים המביאים לא אחת לידי טשטושם או צמצומם של ממד התפיסה ושל השקפת העולם היסודית. מגבלות התפקיד, בירוקרטיה פוליטית, אילוצים בינלאומיים ולחץ של דעת הקהל המקומית, תורמים כולם לפיחות בתהליך עיצובה של מדיניות החוץ. כדברי אבא אבן בהתייחסו למצעי מפלגות ולמידת תוקפם: "מצע זו שאנו אוכלים".

ולראיה, טראמפ לא הזכיר בנאום הניצחון שלו ולו פעם אחת את החומה שהוא הבטיח לבנות על גבול ארצות הברית-מקסיקו. לעומת זאת הוא דיבר על תשתיות והבטיח לשתף פעולה עם כל מי שמוכן לשתף איתו פעולה.

רוסיה: סביר כי טראמפ ישרים עם שאיפותיה של רוסיה בחצי האי קרים ובאוקראינה, ובכך יזכה להערכה כמי שמנע הידרדרות מסוכנת ביחסי שתי מעצמות אלו

והאתגרים רבים: כיצד להגיב לתוקפנות הרוסית במרחב הסייבר בלי להיגרר להסלמה מסוכנת? כיצד לאזן את היחסים עם סין? היכן להציב את הקו מול צפון קוריאה, אשר פסיעה מעבר לו תחייב תגובה אמריקנית? כיצד לשקם את היחסים המעורערים עם בריטניה, עם השותפות האירופיות, עם יפן, ישראל וסעודיה לאחר תקופה שבה מדינות אלו צפו בדאגה במה שנתפס בעיניהן כנסיגה אמריקנית ממחויבויות בינלאומיות.

אלה אתגרים כבדים גם לו היו עומדים לפתחה של מזכירת המדינה לשעבר. לא כל שכן, כשמדובר בטירון פוליטי שכל הווייתו היא כשל "קופסה שחורה". ייאמר מיד: מדיניות של "אמריקה תחילה" אינה מדיניות בדלנית אלא יותר מדיניות חד-צדדית. הכוונה איננה, כפי שזה נראה כעת, לסגת מענייני העולם אלא להשליט את רצונה של ארצות הברית. תפיסת העולם של טראמפ – גם במדיניות חוץ – היא תפיסת עולם של איש עסקים, של מקח וממכר. ראיית עולם זו מערערת את מעמדה של ארצות הברית כשוטר העולמי, מעצבת הסחר העולמי ומעודדת ערכי הדמוקרטיה והליברליזם. תפיסת עולם "עסקית" זו היא אשר קסמה לציבור האמריקני והעלתה את טראמפ לשלטון. האמריקנים אמנם חלוקים ביניהם ביחס לביטוח הבריאות שלהם,

חזק מתמיד - נשיא רוסיה ולדימיר פוטין

ובכך יזכה להערכה כמי שמנע הידרדרות מסוכנת ביחסי שתי מעצמות אלו.

יפן: עיקר חששה של יפן הוא מהתעצמותה של סין, ולכן ייתכן שתכנית גרעין צבאית יפנית עצמאית היא אינטרס משותף ליפן ולארצות הברית

סוריה

נקודת זכות נוספת לטראמפ, ובבסיסה התפיסה של נסיגה ממאבקים חסרי סיכוי, מתמקדת בסוריה. טראמפ מודע לחוסר יכולתה של ארצות הברית לאסוף את השברים בפסיפס הסורי הסבוך וחוסר התוחלת לאלץ את אסד לפרוש. עיקר תשומת הלב של טראמפ יתבטא לפיכך בהבסת דאע"ש ובהשקעת מאמץ בכיוון זה (בבחינת אם אינך יכול להגיע אל המטרה, הזז אותה). אלו חדשות טובות לרוסיה, אשר בראש מעייניה הבטחת המשך שלטונו של אסד.

טורקיה

איש חזק נוסף אשר ודאי ירווה נחת מהימצאותו של טראמפ בבית הלבן הוא נשיא טורקיה, ארדואן, אשר כבר הצהיר כי נשיאותו של טראמפ היא עידן חדש בדמוקרטיה האמריקנית. טראמפ מצידו לא הסתיר את תמיכתו בצעדי הדיכוי הדורסניים שארדואן נקט לאחר

למדיניות המיסוי או ההגירה (מחלוקות אלה באות לידי ביטוי בין השאר בקונגרס מקוטב), אולם הם אינם חלוקים ביחס לצורך להשקיע ולשפר את כלכלתם ולא את זו של עיראק או סוריה. הציבור האמריקני אינו מתעניין באמת במדיניות חוץ. ייתכן שאלה חדשות טובות לטראמפ בבואו לכלכל את צעדיו. לשאר העולם אלה חדשות פחות טובות. ללא ספק תהיה לטראמפ עבודה קשה לנסות לשכנע את מנהיגי העולם שהוא יודע לאן הוא חותר.

בהינתן זאת, אפשר להצביע על חמש זירות בינלאומיות, ולהעריך כי טראמפ עשוי למרות הכול לזכות בהן בהישגים בטווח הקצר:

רוסיה

ה"איתחול מחדש" ביחסי ארצות הברית-רוסיה הוא אולי הכישלון המהדהד ביותר של ממשל אובמה. אובמה ומזכירת המדינה שלו, הילארי קלינטון, לא הבינו שארצות הברית לא תרוויח דבר מעימות עם רוסיה והתעקשות על נושאים עקרוניים בעבור רוסיה (חוכמה ששני הצדדים הבינו היטב בעידן המלחמה הקרה). כעת ניצב מול פוטין נשיא שמאמין כי על ארצות הברית להתערב פחות בענייני העולם. סביר כי טראמפ ישלים עם שאיפותיה של רוסיה בחצי האי קרים ובאוקראינה,

Cory Seamer/ Shutterstock.com

הפגנת נשים בניו יורק נגד בחירתו של טראמפ

שאינם מניבים פירות כלכליים, אולם סביר להניח כי הן ערבות דווקא לאוזניו של ראש ממשלת יפן, שינצו אבה, אשר זה זמן רב פועל לביצור עוצמתה הצבאית של יפן. תקציב הביטחון היפני גדל בעקיבות בחמש השנים האחרונות, אף שהוא לא עולה גם כיום על אחוז אחד מהתל"ג. עיקר חששה של יפן הוא מהתעצמותה של סין, ולכן ייתכן שתכנית גרעין צבאית יפנית עצמאית היא אינטרס משותף ליפן ולארצות הברית.

קנדה

לכאורה נראה כי אין זוג מוזר יותר בפוליטיקה הבינלאומית מאשר טראמפ וראש ממשלת קנדה הצעיר והליברלי, ג'סטין טרודו. רק אם לא לוקחים בחשבון אינטרסים. טראמפ חזר והדגיש את רצונו לבנות את צינור הנפט Keystone XL בשיתוף עם קנדה. פרויקט אשר אובמה הטיל עליו וטו משיקולים סביבתיים. בעבור ארצות הברית מדובר בכ-9,000 מקומות עבודה חדשים ובהכנסות של כ-3 מיליארד דולר לתל"ג. עבור תעשיית האנרגיה הכושלת של קנדה, הרווח אף גבוה יותר. אלו מקצת הזירות הבינלאומיות האפשריות שעליהן טראמפ יכול להשליך את יהבו עם תחילת כהונתו, ואשר בהן יוכל להצליח או להיכשל. כך או כך, אנו ניצבים על סף של ארבע שנים מעניינות ולא נותר, אלא לראות אם בסוף המדבר תימצא הארץ המובטחת. ■

ניסיון ההפיכה נגדו ביולי השנה. זאת, בניגוד לרוב המוחלט של מנהיגי המערב שגיננו צעדים אלה. ייתכן כי טראמפ אף יסגיר לטורקיה את המנהיג הטורקי הגולה בארצות הברית, פטולה גולן, אשר לדעת ארדואן אחראי לניסיון ההפיכה ועמד מאחוריו.

נוסף על כך, יחסי רוסיה-טורקיה ספגו מכה קשה בעקבות הפלתו של מטוס הקרב הרוסי בשנה שעברה על ידי הצבא הטורקי. לנוכח שיתוף הפעולה של טראמפ עם הטורקים ועם הרוסים, לא מן הנמנע כי הוא יהפוך לגורם מתווך ביניהן, וכך יזכה בהכרה כגורם מייצב בחלק זה של העולם.

טורקיה: ייתכן כי טראמפ יסגיר לטורקיה את המנהיג הטורקי הגולה בארצות הברית, פטולה גולן, אשר לדעת ארדואן אחראי לניסיון ההפיכה ועמד מאחוריו

יפן

במסגרת מדיניות "אמריקה תחילה", טראמפ לא הסתיר את עמדתו כי מוטב לארצות הברית של יפן תהיה יכולת גרעינית משל עצמה במקום שתסתמך על המטרייה הגרעינית האמריקנית, אשר עולה כסף רב למשלם המסים, ואשר נכפתה על יפן בעקבות מלחמת העולם השנייה. אמנם עמדות כאלה הן בבחינת הוכחה נוספת למי שחושש מנסיגה אמריקנית אפשרית ממקומות